

ישראל יקרה לנו!

לכבוד: מר חיים שני – יו"ר הועדה
פרופ סטנלי פישר – נגיד בנק ישראל
ד"ר יובל שטייניץ – שר האוצר

13.11.11

הנדון: תגובת תנועת "ישראל יקרה לנו" (מחאת הקוטג') לדוח ביניים – הועדה להגברת התחרותיות (א.ק.א. ועדת הריכוזיות)

נכבדי,

אנו, נציגי ציבור הצרכנים הקשוב לדעותיו של הציבור ולרחשי ליבו, מעוניינים להופיע בפני הועדה.

לדעתנו מסקנות הביניים של הועדה מחטיאות את המטרות החשובות ביותר. הריכוזיות בישראל אינה רק סוג בירוקרטיה, יש לה ביטוי והשפעה ממשית על כל אזרח, עד כדי הפיכת החיים בישראל לבלתי נסבלים למרבית תושביה. רק מעטים (עשירון עליון ומעלה) נהנים מאותה "צמיחה" כלכלית שבה מתפארת מדינת ישראל.

על אף הערכתנו הרבה לעבודתכם שפורסמה בדו"ח - החטאתם את המטרה. אין בדו"ח מזור לבעיית יוקר המחייה שאותה היינו מגדירים במילותיו של זוג ממעמד הביניים: "עובדים כמו חמורים וחיים מהיד לפה" – בשפה עממית, זה הביטוי למצב שזיהתה הועדה עצמה (עמוד 18): כי "אין אנו סבורים כי אימוץ המלצות הוועדה בלבד, אף כלשונן, יבטיח יצירת משק תחרותי, נטול ניגודי עניינים וסיכונים מערכתיים". הסכנה המערכתית הכבדה ביותר מולה עומדת היום מדינת ישראל היא שחיקתו של מעמד הביניים והפיכתו למעמד שולי, את הבעיה הזו עליכם לפתור – ובמהרה. ביוקר המחיה שנוצר בישראל עשירון 8 כבר ללא עתיד ועשירון 9 בדרך לשם.

עיני רבים בציבור נשואות אל הוועדה, למסקנותיה ולעובדה המטרידה שחלק מחבריה המכובדים פרשו במהלך עבודתה. ההמלצות הדלות של הנובעות אולי ממנדט מצומצם, מחטיאות את המטרה וכלל לא מציעות פתרון ליחסים שבין בעל שליטה בחברה בורסאית המבוצר בה לנצח (בין על ידי תקנון או על ידי שרשרת חברות בת ונכד שבהן גם הוא שולט) לבין בעלי זכויות מיעוט. נושא זה אמנם ראוי לטיפול - אך זהו אינו הנושא העיקרי שבו היתה אמורה לטפל ועדה אשר שמה "הוועדה להגברת התחרותיות".

העדר תחרותיות – זו הבעיה המרכזית ובה לא טיפלתם.

אנו נציגי הציבור מוטרדים מן ההשפעה של הריכוזיות על הציבור כולו. הצעתכם להצרת צעדיו של בעל שליטה בחברות פער והגברת כוחם של בעלי מניות מיעוט היא ראויה אולם מעבר לכך יש לדאוג גם לצרכן, לאזרח הקטן אשר אינו בעל מניות - בסעיף 6, 7, 9 ו 10 בהמשך - אנו מציעים הצעה ספציפית לתקון מידי של מצב זה.

חברי הועדה, הריכוזיות השולטת בכלכלת ישראל הפכה את רובנו לאריסים מודרניים. הריכוזיות היא פאודליזם שבו נאלצים כיום רוב תושבי ישראל להוציא את כל הכנסתם (ולעיתים אף חלק מחסכונות העבר) לצרכי מחייה יום יומיים.

זוהי אינה "צמיחה כלכלית" - עבור רוב האוכלוסיה יש כיום נסיגה כלכלית: רוב הכנסת המשפחה הולכת לכיסוי הוצאות המחייה השוטפות. המעמד הבינוני נדחק כיום אל "מעמד השולים", מאבד את יכולתו לחסוך ולשפר את עתידו האישי (וכתוצאה מכך גם הלאומי). תופעה זו, המבטאת בעליית מחיר המחייה הבסיסי (מזון, אנרגיה, תקשורת, מים, תחבורה ועוד) התגברה במשך מספר לא רב של שנים. בשנים אלו מינוף יתר, ריבית נמוכה, עידוד ממשלתי ל"מובילי המשק" ורפורמות - שאת תוצאותיהן אנו חשים היום. ה"רפורמות" הביאו לכך שהעושר (אשר בעבר התחלק בצורה שיוויונית יותר) זורם כיום אל מי שהשתלטו על צמתים חשובים בכלכלה. הם קוראים לעצמם מובילי המשק - אולם עיקר יכולתם וכישוריהם היא בהובלת השלטון ובתמרון המערכת הכלכלית בצורה שבה שליטתם מאפשר להם לגבות כספים מכל פעולה כלכלית או ריאלית ההכרחית למחיה. זהו הפיאודליזם המודרני - הריכוזיות וחוסר התחרות הם הגורמים למצב זה.

אם לא נדע לפרק את הריכוזיות כעת – ולצערנו המלצות הוועדה אינן מספיקות – נמצא עצמנו נשלטים שוב ושוב על ידי אותם מתי מעט אשר למדו כיצד להביא לכך שהעושר הנוצר על ידי רבים זורם לידיהם של מעטים. הדרך העיקרית שעושה זה מבוצע הוא על ידי שליטת מונופוליסטית והעלאה של רמת המחירים גבוהה בישראל – זה מה שאתם בטעות קוראים לו "צמיחה", אולם רק מגזר הקרובים לצלחת צומח. שאר ה-99% נאנקים בעול עליית המחירים.

המחאה בתחום המזון מצביעה בדיוק על התופעה: האם מדינה שבה השכר אינו גבוה ביחס למדינות עשירות בעולם יכולה לאפשר מצב שבו מרכיב חיוני כמו מזון הוא היקר בעולם ובעשרות אחוזים? האם כך יוצרים "צמיחה"?

חברי וועדה נכבדים, מדינת ישראל מחזיקה בשיא עולמי ומובילה במחירי המזון שמהווים היום מעל 25% מהוצאות משק בית בישראל. התחום הזה נשלט על ידי גופים מונופוליסטים שבהיעדר תחרות ואחזקות צולבות בחברות רבות יצרו את המצב.

הריכוזיות, המונופולים, הקרטלים ויוקר המחיייה כולם פנים של אותה תופעה ולכן התשובה ברורה לכל ישראלי: יש לפרק את השליטה הריכוזית של הטייקונים בכלכלה הישראלית. הם לא מקור העושר, הם לא מקור התעסוקה. מקור העושר הוא הביקושים שגדלים ככל שחברה שיוונית יותר והעמל של אלו שמספקים את הביקושים. הטייקונים הפכו למעמסה על החברה הישראלית – גם כאשר בינם לבין עצמם ובינם לבין השלטון נח להם לרכז הכל בידיים בודדות ("גדולים מדי להכשל") ולהמשיך לעשות עסקים ולדינורם שלטוניים זה עם זה – הם ה-1% השולט ונפילה בהשקעותיהם בבורסות חו"ל עלולה לפגוע בכלכלה המקומית בישראל.

למעשה איש אינו צריך להיות מופתע מהמתרחש במשק הישראלי. כבר ב-1995 קבע דו"ח ברודט כי:

"הסיכונים המרכזיים שעלולים להיווצר כתוצאה מריכוזיות גבוהה בפעילות הסקטור העסקי, ובהם: ריכוז שליטה בידי מעטים הגורם לריכוז כוח בידי קומץ מקבלי החלטות; צמצום התחרות במשק הגורם לעליית מחירים; פגיעה בכושר התחרות של המשק בשווקים הבינלאומיים; הרתעת כניסתם של משקיעים ורווחים מונופוליסטים לבעלי השליטה".

אם הכל היה ידוע - נשאלת השאלה מדוע ניתנה הרשות לטייקונים לפעול לפי מתווה מסוכן זה?

הפתרון שנתר כעת והזמן דוחק כדי למנוע שבעוד שנים מספר גם הדו"ח שלכם יצוטט כדו"ח שהתריע, צפה אך לא מנע את הסכנה - הוא לפעול בנחישות לפירוק מוחלט של התאגידים השולטים כיום במשק הישראלי. מושג ה"טייקון" חייב לעבור מן העולם - כי אין למשק תחרותי ומפותח כשלנו צורך אמיתי בריכוזיות. היחידים שמרוויחים ממנה הם אלו המרכזים בידם את הכח הכלכלי. כל שאר ה-99% מפסידים.

להלן הערותינו הקונקרטיות לדו"ח הביניים:

1. לצערנו, לא שאלתם את השאלות הנכונות. ההפרדה בין נכסים ריאליים לפיננסים אינה העיקר וביצועה (על פני הזמן הרב שאתם מתכננים – 4 שנים! וגם זאת בצורה חלקית ומדוללת) לא תביא כלל לפתרון הבעיה. ראשית חשוב יותר להקפיד על מניעת שליטתם הגוברת והולכת של הטייקונים באמצעי התקשורת – דו"ח של מחלקת המחקר של הכנסת שפורסם הבוקר (13.11) קובע חד-משמעית: "רמת ריכוזיות גבוהה מדי בשוק התקשורת ובעלויות צולבות בכלי תקשורת עשויים להביא לפגיעה בחופש הביטוי ולעיוות אופן סיקור החדשות". אם יש להפריד סוג מסוים של אחזקות מאחר הרי אלו בראש ובראשונה האחזקות בעיתונים, ערוצי טלוויזיה בצורה שתמנע התערבות של אינטרסים מסחריים בתכני החדשות. שנית, אם ברצונכם היה לפגוע במבנה הפירמדיאלי – המלצתכם חסרה, בהעדר כל טיפול במכשיר הבסיסי שאיפשר צמיחת הפירמידות: עליכם למסות בצורה מלאה כל העברת כספים ודיווידנדים בין חברות הפירמידה – זאת בניגוד לפטורים הקיימים היום בנושא זה. מסוי זה הינו תנאי הכרחי אם ברצונכם להעביר מהעולם את המבנה הפירמדיאלי.

2. הפרדיגמה הישראלית של הון-שלטון-עיתון חייבת להישבר, לפני שהדמוקרטיה הישראלית תהפוך לאוליגרכיה. הוועדה זיהתה נכון את הבעיות במשק הישראלי אולם נוצר פער בלתי מוסבר בין התובנות לבין ההמלצות. לפיכך ראוי שהוועדה תגבש מחדש המלצות – כמתבקש מהמצב הריכוזי והלא תחרותי שבו שרוי כיום המשק הישראלי.

3. לדוגמה: כחלק ממסקנותיה קבעה הוועדה רף שרק מעליו חברות ייחשבו ריכוזיות. בקובעה רף של 8 מיליארד שקל (לעניין "תאגיד ריאלי משמעותי"), קצת מעל רמת המכירות השנתית של חברת תנובה, החברה הגדולה ביותר בשוק המזון הישראלי, גרמה הוועדה לפגיעה בתחרותיות. לחברת תנובה יש כיום אינטרס עסקי ברור שלא להתחרות למען נתח שוק ולכן לא מפליא שהיא אינה מורידה מחירים באופן קבוע כפי שדורשים כבר חודשים ציבור המוחים נגד יוקר המחיייה!

4. לא רק תנובה ראויה להתייחסות של "ועדת הריכוזיות" אלא חברות קטנות יותר כמו למשל שטראוס-עלית ואסם – חברות אשר בשנים האחרונות בלעו מתחרים קטנים (וזהו שורש הרע של הריכוזיות הפוגעת בתחרותיות שהיא נשמת אפה של כלכלה חופשית) ראויות להיות מפוקחות ואולי אף מפוקחות לחברות קטנות יותר. בראש ובראשונה אנו מציעים

שהוועדה תקבע כללים לפיקוח על כל חברה המחזיקה בלמעלה מ 15% מפלח שוק . גרוע מכך המצב שבו שתי חברות שולטות בלמעלה מ 50% משוק מסוים (למשל חברות שופר-סל ומגה בשוק רשתות השיווק) – זוהי רעה חולה הפוגעת בכלכלה ובאזרחי ישראל ולכן חייבת התייחסות מיידי של הוועדה.

5. בהערת אגב נעיר כי חבר הוועדה פרופ יוג'ין קנדל, ראש הוועדה הלאומית לכלכלה שלה ועדה מייעצת אשר בתוכה חברים הגברת זהבית כהן מתנובה, דן פרופר מאסם ועוד "בכירי המשק". לעניות דעתנו חסר בוועדה מייעצת זו ייצוג של 99% אחוז מהציבור. עושה רשום שהוועדות שממנה הממשלה קשובות יותר ל 1% שאצלם מצטבר העושר (ולעורכי דינם) ולא ל 99% שמייצרים את העושר הלאומי – האזרחים הקטנים. מה עוד שחלק ממנדט הוועדה הלאומית לכלכלה הוא תחום "התחרות" והציבור שמוחה השנה כנגד חברות מונופוליסטיות כמו "אוסם" (מר דן פרופר) ו-"תנובה" (זהבית כהן) לא חושב שיש בוועדה מי המסוגל לייצג אותו באמת. עצם חברותם של אנשי המגזר העסקי בוועדה מדיאגה את הציבור.

6. לתיקון המצב, אנו מציעים כי בשלב ראשון הגדרת "תאגיד ריאלי משמעותי" (עמוד 7 לדו"ח הביניים) תשונה לכלול כל חברה אשר מוכרת ללמעלה מ 120,000 בתי אב בישראל – כל חברה כזו תחויב למנות כדירקטורים מטעם הציבור שליש מחברי הדירקטוריון שלה אשר תפקידו לדאוג לציבור הלקוחות ולצרכנים אשר היום נעשקים על ידי חלק מהחברות הללו. רק שאר שני השלישים של הדירקטורים ימונו מטעם בעלי המניות – ואין זה משנה אם זו חברה הנקראת "ציבורית" (במובן שמנייתיה נסחרות בבורסה) או פרטית.

בנוסף לכך קיים עוד נושא, הפיל בחנות החרסינה שאף אחד לא מדבר עליו – הקשרים האישיים בין הדירקטורים בעלי ההון, המאפשר להם לחבור אלו לאלו באופן שבו הגדולים הולכים וגדלים ואילו הקטנים פשוט נבלעים או נעלמים. חובה למצוא את הדרך החוקית לוודא שדירקטורים חיצוניים אכן יבואו מטעם הציבור ולא כמי שמקבל המלצות מטייקון אחד למינוי "מטעם" בדירקטוריון של טייקון אחר. שיטת ה"שמור לי ושמור לך" חייבת לעבור מן העולם. ראו עמוד 24 בדו"ח: "אחד מאמצעי השליטה בחברה הוא מינוי דירקטורים. אולם, כאשר דירקטור הוא בעל זיקה לאדם מסוים, גם אם הוא לא התמנה על ידו, קיים חשש כי יפעל עבורו או לטובתו. ולכן, רשת קשרים יכולה להוות תחליף לצורך בהחזקת אמצעי שליטה". אנו חולקים על כך שבעמוד 25 הצנעתם והורדתם מעל סדר היום את חובת הגלוי והשקיפות אשר יכולה לצמצם את תופעת המקורבים ומבקשים שהוועדה תגביר את חובת הגלוי – כולל הקשרים אישיים בין דירקטורים למקורבים ולבעלי עניין.

7. אנשי הוועדה, כידוע לכם הפכנו לאחת המדינות היקרות בעולם. אין זה סוד שטייקונים רבים משתמשים בכספי הפנסיה שלנו למינוף הפיננסי שלהם, משמע לוקחים הלוואות ברבית מאוד נמוכה "כסף בזול", לפעמים הם אף אינם מחזירים הלוואות שכאלו ברוב חוצפתם מבקשים "תספורת" לחובותיהם לציבור, לאחר שלקחו סיכונים לא כדאיים.

8. נגיד בנק ישראל, מר סטנלי פישר, אתה כמו ידך תרמת להורדת הריבית המאפשרת את המינוף הזול המשתולל כאן ומאפשר לטייקונים לרכוש חברות בזול, מבלי לתגמל את האזרח שהמספק להן את הכסף (שלא מרצונו דרך קרנות הפנסיה) ולייצר פרימיטיות שלטיטה עצומות. התהליך הזה ("השיטה") ראוי להדגשה ברורה ולהרחבה:

אל המשק הישראלי מוזרמים כספים (חלקם מחו"ל), בנק ישראל מנפיק תמורתם שקלים אשר מגיעים אל מערכת הבנקאות ולמעשה מבוצעת כאן הרחבה מוניטארית אשר תוצאה כפולה: מחד היא מביאה לכשעצמה להעלאת מחירים אולם מעבר לכך הגדלת כמות המשאבים במערכת הבנקאות הישראלית הביאה לכך שהבנקים מחפשים למי להלוות את הכסף והטייקונים מנצלים את יכולת המינוף (שמאפשרים הבנקים) לביצוע רכישות המבססות את שלטונם בחברות שונות (בורסאיות ופרטיות). זוהי הריכוזיות. את שלטונם מתרגמים הטייקונים ליצירת מונופולים, קרטלים, ריכוז כוח שמאפשר להם להעלות מחירים בגלל הביקוש הקשיח למוצרי המחיה הבסיסית. כך בעצם הריבית הנמוכה הביאה לפרימיטיות שבתורן הביאו לאינפלציה במשק הישראלי – זוהי אי עמידה ביעד שהציב בנק ישראל! עליך מר פישר מוטלת החובה לשנות מצב זה בזמן קצר. ביחד עם משרד האוצר יש למנוע את זרימת הכסף החם והספקולטיבי אל השקל הישראלי (את זאת יש לבצע באמצעות רגולציה מתאימה ופיקוח הדוק יותר שיאפשר רק להשקעות שמטרתן פיתוח והגדלת מקורות היצור בישראל לזרם אלינו מחו"ל). ביצוע מדויק של מהלך זה יאפשר לבנק ישראל לקבוע למשק הישראלי ריבית ריאלית חיונית אשר תמנע את המשך ההשתלטות הזול בכספים ממונפים. חברי הוועדה התעלמו לחלוטין משערי הריבית הריאלית השלילית אשר הונהגו בישראל ב 5 השנים האחרונות וממשקלה מכריע של ריבית זולה זו ביצירת בעיית הריכוזיות. שמירה על יעד האינפלציה והורדתו ל יעד הקרוב ל אפס (לאחר שנים של עלייה שחלקה אינו משתקף במדד המחירים לצרכן שמפרסת הלמ"ס אך מורגש היטב בידי משקי הבית (עלית מחירי המזון הדיור והאנרגיה מבטאת מספרים הרבה יותר גבוהים מהמשתקף בפרסומים הרשמיים) מחייבת את בנק ישראל להנהיג ריבית ריאלית חיונית – ריבית אשר תקטין בצורה משמעותית את המשך יצירת הריכוזיות בידי טייקונים ממונפים.

9. כבוד שר האוצר, נהייתך אחר "משקיעים זרים" מביאה לכך שחברות כמו תנובה/אייפקס לא רק חקמו ממסכות ועדת הריכוזיות בגלל היותן קטנות מדי (האמנם 8 מיליארד שקל הוא הרף שקובע מהי חברה "קטנה") אלא כמעט ואינן משלמות מיסים על הרווחים שהם חולבים מהציבור הישראלי - רווחים שנוצרו ממחירים מוגזמים עבור מזון והן מדמי הניהול שהוכפלו מאז הרפורמה הקודמת : ועדת בכר.

10. השיטה הנוספת שאנו מציעים לחברי הוועדה הנכבדים היא לטפל ענף, ענף - בכל אחד מענפי הצריכה בישראל. קרטל קרטל, זנגה זנגה) - זהו אינו בטוי היתולי: על הוועדה לוודא כי תחרותיות אמיתית קיימת בכל שכונה בישראל – לא יתכן שבאזורים מסוימים תהיינה מספר חנויות השייכות לאותה רשת ואשר מביאות לכך שמתחרים אחרים נדחקים החוצה. גם כאן אפשר לבצע שינוי על ידי מיסוי נבון: חברות אשר מרוויחות על גב אזרחי ישראל (באספקת מים, חשמל, דלק, מזון, תקשורת, שרותי בנקאות) ימוסו בצורה כבדה אם רווחיהם הגולמיים יהיו גדולים מדי. חברות אלו צריכות לשאוף לרווח

סביר בלבד שסטייה ממנו כלפי מעלה תוענש משום שרווחים מוגזמים אלו הם עונש ש"מעניקות" חברות אלו על הציבור הישראלי כולו. ואם בנושאי בנקאות עסקינן הרי יש עובדה ברורה בנושאי הריכוזיות שבה לא עסקתם כלל: הרבה יותר חשובה מהפרדה בין ריאלי לפיננסי הוא לכוון את גודלם של הבנקים בישראל (ראו עמוד 21 לדו"ח הוועדה).

11. לפיכך אנו ממליצים לוועדה לקבוע כי במקום 3 בנקים גדולים השולטים בכלכלה ומהווים את הבסיס הפיננסי לעסקאות המינוף של הטייקונים על ישראל לעבור למודל של בנקים קטנים, רבים המתחרים זה עם זה על כספו של הלקוח. כיום רב אזרחי ישראל נאלצים להשתמש בשרותי בנקאות של חוסר ברירה כי אין מבחר ואין תחרות בענף חשוב זה.

12. בלי להקדים את המאוחר תרשו לנו להציע לוועדה להתמקד תחילה (אף לפני רפורמה בבנקאות) ברפורמה בשוק מחירי המזון – וממנו לכל ענף הקמעונאות, מהסיבות הבאות: סל הצריכה לבית ממוצע הוא כ 25 אחוז מסל ההוצאות. על פי מחקר של ועדת הכלכלה של הכנסת, שהחל בעקבות חרם הקוטג', שוק הקניות השוטפות לבית הוא ענק כ 56 מיליארד שקל בשנה. המחקר מראה כי רמת המחירים בישראל גבוהים אבסולוטית ויחסית ממרבית מדינות ה OECD וקצב ההתייקרות בשנים האחרונות עלה בקצב הגבוה פי שניים מאירופה.

13. ברור לחלוטין, כמו בדוגמת הקוטג', שהסל לצרכן יכול לקטון בכ 25% על ידי פירוק קרטלים, יבוא מקביל, אכיפת תחרות, חובת דיווח רווחים. זהו חסכון שנתי של כ 15 מיליארד שקל. בנוסף אם תאמץ ישראל מודל מע"מ כמו למשל בבריטניה (שם אין בכלל מע"מ על מוצרי מזון, מים, אנרגיה ביתית, תרופות, ספרי לימוד) אפשר יהיה לחסוך לציבור 7 מיליארד ש"ח נוספים – סך הכל 22 מיליארד ש"ח אשר יופנו לחיסכון או לצריכה שאינה מזון – כך שסכום המס המתקבל לא יפגע. ניתן להשתמש במדיניות מס פרוגרסיבית ולהעלות את המס על רכבי פאר, דירות פאר ומוצרי יוקרה ולהפחית את המס הקיים כיום על מוצרים בסיסיים.

14. אלו הן הצעותינו לפתרון - לא להמתין עוד 4 שנים אלא לפתוח בפעולות מיידיות למען השגת היעדים עד לבחירות הקרובות – אם לא יושגו היעדים הללו יוכל כל אזרח לשפוט האם ממשלת ישראל ונציגי הציבור בכנסת השיגו את מטרות מחאת ייקור המחייה ופועלים למען הציבור או שמא הם נשלטים בעצם על ידי בעלי ההון הריכוזי.

15. להלן המטרות לשנה הקרובה: הוזלת כלל מוצרי המזון בישראל ב 40%-35% כדי להשוות את רמת המחירים לנהוג בארצות מערב אירופה .

16. יעדי ביניים: א. הוזלה של 20% בתוך חודשיים מתחילת הטיפול בכל ענף מזון

ב. הוזלה של 35% בתוך ששה חודשים

17. היעד לטווח הארוך: הוזלת סל המוצרים ב 50% - או חזרה למחירי 2006 (הגבוה שביניהם) – השארת רמת מחירים זו למשך 5 שנים לפחות. בדיקות שערכנו לגבי הרווחיות המוגזמת בענף המזון וכן השוואת מחירים פשוטה לארצות מערב אירופה מראה שיעדים אלו הינם ברי השגה.

אמצעים נדרשים:

18. התערבות ממשלתית: זיהוי כל המונופול קביעת אחוז שליטה מקסימלי בכל ענף ופיצול כל חברה השולטת באחוז גבוהה מכך . כל עוד הפיצול אינו מתבצע יש להטיל מיסוי כבד על רווחי החברה המונופולסטית ולא להכיר בהוצאות שכר ואחרות. אין למונופול העושה צרכנים זכות קיום בכלכלה הישראלית .

19. חקיקה המחייבת הורדת מחירים (ועדת חריגים לטיפול פרטני), הסרת חסמים על יבוא מקביל, הורדת מכסים שאינם מגנים על תעשייה אמיתית, הטלת מכסי מגן רק למוצרים שישופקו במחירים המקובלים בעולם, רפורמה בשוק החלב, הסדרת מחירים וצמצום משמעותי של פערי תיווך בשוק הפירות והירקות. התוצאה תהיה השוואת מחירי המזון בישראל למחירים במדינות ה OECD ואף מתחת לכך. ישראל היתה היסטורית מקום שבו המחייב הבסיסית היתה זולה יחסית לשאר העולם ויש לחזור לכך. כאמור: האלטרנטיבה של העלאות שכר ופריצת מסגרת תקציב המדינה אינה ברת קיימא לטווח הארוך.

20. **ביטול הסבסוד הצולב** : בענפי משק רבים ישנם גופים המקבלים הנחה ולעומתם צרכנים אחרים נאלצים לשלם מחיר גבוה יותר. זהו למעשה סבסוד צולב שבו הצרכן הפשוט מסבסד לעיתים את חברות הענק או גופים ממשלתיים. תופעה זו קיימת למשל בחברות הסלולר שם צרכנים גדולים מקבלים מחיר לדקה או לחבילה הזול לעיתים פי 6 מצרכן יחיד – וזאת ללא הצדקה כי כל מכשיר סלולר זוכה למעשה לקבל את אותו שרות בין אם הוא שייך לצרכן הבודד או לחברה גדולה/משרד ממשלתי. בצורה דומה מקבלת היום הממשלה הנחה על מחיר הדלק וחברות הדלק אף איימו כי אם תפחית הממשלה את "מרווחי" (כינוי מכובס לרווחים המוגזמים שהם עושים על חשבון הנהג הפרטי משלם על הדלק מכיסו) יעלו החברות את התעריף המוזל שהן נותנות לממשלה. בצורה זו ברור שרווחים אותן מפיקות החברות המונופולסטיות על גבו של הצרכן ממנות למעשה את הוצאותיהן ואת ההנחות לחברות. אנו קוראים לקבוע בחוק כי את המחיר הטוב ביותר חייבות החברות להעניק לצרכן הפרטי ומציעים לקרוא לחוק זה "חוק המחיר האחיד" אשר יחייב רשת שווק למכור במחיר זהה את אותו מוצר בכל חנויותיה ברחבי הארץ – לא יתכן שרשת שווק תנצל שליטה מונופולסטית אזרחית לגבות מחירים גבוהים באזורי הפריפריה בהם התחרות חלשה . רק במקרים בהם יש יתרון כלכלי ברור לקנייה מרוכזת (למשל הובלת מזון מרוכזת לבסיס צה"ל) יאפשר משרד התמ"ת לתת הנחה לקניינים מרוכזים.

21. ענף נוסף בו מאפשרת הריכוזיות את תופעת הסבסוד הצולב הוא ענף הרכב: הריכוזיות מזינה וניזונה מהסבסוד הצולב שבו אזרח פרטי מסבסד למעשה את חברות הליסינג וצרכנים עסקיים. הממשלה הפכה אף היא שותפה לחריגות באמצעות מיסים גבוהים ולכן האינטרס הממשלתי ליעל את הענף – מועט ביותר. אפילו מקניית חלפים הדרושים לבטיחות ולנטיעה תקינה ואף מגניבות רכב מרוויחה המדינה – כי על כל פריט בענף הרכב מוטל מייד מס כבד. אולם גולת הכותרת

היא ללא ספק שליטתם של יבואני הרכב וחברות הליסינג בתמחור לא תחרותי של רכבים חדשים ומשומשים בישראל. זהו קרטל ברור ששומה עליכם ולפרקו ולשנותו מן היסוד. יש לעקור את הנהלים המאפשרים למכור את אותו רכב במחירים שונים בזול לחברות הליסינג וביוקר לצרכן הפרטי, ובנוסף לעשות שינוי במדיניות המיסוי שימנע מיתרון הגודל של היבואנים הגדולים לגדול בצורה מעריכית אל מול הקטנים. זהו מצב השוק כיום והוא מונע מראש כל אפשרות לתחרות. גם כאן קביעת חוק מחירי אחיד היא נדבך חשוב בדרך להפיכת שוק הרכב הישראלי לשוק בעל תמחור שפוי יותר.

22. מיסוי: ביטול מוחלט (או הורדה משמעותית) של מע"מ ושאר המיסים העקיפים המוטלים על צריכה בסיסית. החלפתם במיסוי הון. חיקוק חוק עידוד השקעות הון חברתי (בריאות ציבורית, הפניית משאבים לפריפריה ועוד) וכן חוק עידוד הון אנושי (חינוך, עלייה ומניעת בריחת מוחות) – כל זאת על פני המצב כיום: העדפת הון פיננסי ואפליה לרעה של ההון האנושי וההון החברתי.

23. הגבלים עסקיים: הגברת רגולציה, פירוק קרטלים, מניעת אחיזה בשווקים ורטיקאליים, איסור על יצרנים להיות יבואנים, מגבלות על פתיחת סניפים חדשים לרשתות גדולות, פיקוח על פיזור אופטימאלי של סניפים, הגדלת פריסה בפריפריה. בחירת נתיב אחזקות בודד לטייקון: ראליות, פיננסיות או תקשורתיות - אך לא צרוף שלהם. הגבלת אחזקותיו של אדם לאחוז נמוך מסך ההון במדינה.

24. פיקוח ורגולציה: סימון מוצרים בפיקוח (הגדלה משמעותית של כמות המוצרים בפיקוח בצורה שתפנה לכלל האוכלוסייה ולא רק לשכבות מוחלשות), סידורם במדפים נפרדים, הקצאת מדפים לספקים קטנים, רשות מזון אחת אפקטיבית.

25. **חישוב מחדש של מדד המחירים לצרכן על פני העשור האחרון.** חישוב מדויק זה יעזור לנו להבין היכן אנו נמצאים ומכך נדע, כמדינה, לקבוע את הכוון אליו אנו צריכים להגיע. רבים מתושבי ישראל חשים בהתייקרות, שומעים על צמיחה אולם הנתונים אשר מספקת הלמ"ס (ואשר מולם נמדדת הצמיחה ב תמ"ג/תל"ג) אינם תואמים את מה שמובן מאליו ל 90% מהמשפחות בישראל: המחירים ב-5 השנים האחרונות עלו מעל לכל דיוח רשמי. מחירי הדירות בישראל (שהתייקרו ב-80% משנת 2008) והמזון (התייקר ב-40% משנת 2008) עלו הצורה כה חדה שאובדן ערך הכסף (האינפלציה) גבוה מהותית מהמדדווח על ידי גורמים רשמיים.

26. כדי שאזרחי ישראל ידעו את המצב האמיתי: יש לפרסם מעתה את השכר החציוני ולא את השכר הממוצע. לא מדובר רק בפרסומי הלמ"ס אלא בכל התייחסות רשמית לנושאי שכר.

27. הורדת עלויות תשומות יצור כגון: חשמל, מים, דלק, תעריפי בנקאות ועוד עלויות נסתרות בכל רחבי המשק הישראלי. איסור על מונופול מוכרז (למשל קבוצה השולטת בהובלה) להתרחב עוד בתחום זה על ידי קניית מובילים נוספים.

28. שינוי מדיניות ההשקעה הממשלתית: כיום רובה המוחלט של ההשקעה הממשלתית מתרכז בענף התעשייה, זהו תחום מסורתי שישראל השקיעה בו מאז קום המדינה – אולם מאז שנות ה-80 השקעה בתחום מביאה לתוצאות בלתי יעילות בעליל. אנו מציעים לממשלה לנתב את השקעותיה אל תחום השירותים והמסחר. תחום זה מאז ומתמיד הוזנח ע"י ממשלות ישראל ומורכב ברובו מעסקים קטנים ובינוניים, אלא שענף זה מייצר את מרבית מקומות העבודה בישראל! ליתר דיוק על כל השקעה בענף זה מדינת ישראל תייצר פי 30 (!!) יותר מקומות עבודה מאשר על אותה ההשקעה בענף התעשייה. גידול במקומות עבודה יעלה את השכר הממוצע, יגדיל את כוח הקניה של האזרח ויאץ את מחזור הכספים רבות מה שיגדיל את כלכלת ישראל כולה. הדבר גם יוריד את יוקר המחיה וישפר את מצבו של האזרח באופן מיידי!

29. רבות מהצעותינו ישימות מעבר לתחום המזון גם לתחומים צרכניים אחרים שבהם הצרכן משלם יותר מדי בגלל כשלי השוק. נציין לדוגמה כי מחירי מוצרים רבים בישראל מסכיני גילוח עבור לנעלי ספורט וכלה במכוניות מכילים בתוכם לעיתים מרכיב מכס גבוהה אך לעיתים גם כאשר המכס על חלק ממוצרים אלו הוא אפס קיימת בכולם תופעה ברורה של עושק הציבור בידי היבואנים, המשווקים והקמעונאים.

נשמח להופיע בפני הועדה בטרם תגבש את הדו"ח.

בברכה,

חברי תנועת " ישראל יקרה לנו " ומחאת הקוטג' . www.koteg.co.il

<http://www.facebook.com/groups/Israelforum>